

Emilia Pardo Bazán ve İspanyol Natüralizmi*

Ayşegül Okka TAĞMAN**

Makale Geliş / Recieved: 09.11.2020
Makale Kabul / Accepted: 20.12.2020

Öz

XIX. yüzyıl İspanyol edebiyatının önde gelen yazarları arasında sayılan Emilia Pardo Bazán (1851-1921) aynı zamanda İspanya'da natüralist akımın edebiyat alanındaki ilk uygulayıcılarından biri kabul edilmiştir. Pardo Bazán, eleştiri yazuları ile adım attığı edebiyat dünyasına romanları, öyküleri, gezi yazuları ile renk katmış; yazmaktan yorulmayan ve edebiyat alanında ortaya çıkan gelişmeleri eserlerine uygulayabilen bir yazar olarak tanınmıştır.

İspanya'da çok tartışılan ama tam olarak anlaşılmayan bu edebiyat akımını açıklamak ve halka anlatmak isteyen Emilia Pardo Bazán natüralist görüşlerini içeren makaleler yazmış ve onun bu edebi hareket üzerine teorik düşünceleri deneme benzeri "La cuestión palpitante" adlı eserinde toplanmıştır. Bu eser, Pardo Bazán'ın Fransız natüralist akımın öncüsü Emile Zola'nın İspanya'daki savunucusu ve temsilcisi olarak ilan edilmesine sebep olmuştur.

Bu çalışmada Pardo Bazán'ın Fransız natüralizmin özelliklerini hangi noktalarda izlediğini, romanlarda ortaya koyduğu temel farklılıkların neler olduğunu ve yazarın bunları nasıl ele aldığına incelemeye çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: İspanyol Edebiyatı, Emilia Pardo Bazán, Natüralizm.

* Bu çalışma Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde "Emilia Pardo Bazán'ın 'Los Pazos de Ulloa' Adlı Eserinde Natüralist Unsurlar" başlığı ile hazırlanmış olan yüksek lisans tezinin bir kısmından türetilmiştir.

** Arş. Gör. Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, aysegulokka@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4362-963X.

Künye: TAĞMAN OKKA, Ayşegül, (2020). Emilia Pardo Bazán ve İspanyol Natüralizmi, *Dört Öge*, 18, 165-181. <http://dergipark.gov.tr/dortoge>.

Emilia Pardo Bazán and Spanish Naturalism

Abstract

Emilia Pardo Bazán (1851–1921), one of the prominent writers of 19th century Spanish literature, was also accepted as the first practitioners of naturalist movement in the field of literature in Spain. Pardo Bazán enlivened the world of literature, in which she started with her criticism articles, with her novels, stories and travel articles; She is known as a writer who is not tired of writing and can apply the developments in the field of literature to her works.

Emilia Pardo Bazán, who wants to explain to the public this literary movement, which is very discussed but not fully understood in Spain, wrote articles containing naturalist views and her theoretical thoughts on this literary movement were collected in her essay-like “La cuestión palpitante”. This work caused Pardo Bazán to be declared as the defender and representative of Emile Zola, the pioneer of the French naturalist movement in Spain.

In this study, we will try to examine at what points Pardo Bazán followed the features of French naturalism, what the basic differences she revealed in the novels and how the author handled them.

Keywords: Spanish Literature, Emilia Pardo Bazán, Naturalism.

Giriş

Edebi bir tür olarak *roman* on dokuzuncu yüzyılda, romantik bir evreye başlayıp yüzyılın geri kalanında, realizm ve natüralizm olmak üzere iki farklı eğilimle devam etmiştir. Realizm ile birlikte romanda olağan ve hayatın içinden konular işlenmiş, buna bağlı olarak sıradan insan üzerine odaklanılmıştır. Amaç insan ve toplum hayatının gözlenip nesnel bir şekilde sanat eserine aktarılması olduğu için, toplumun her alanından her türlü insan tipinin yaşadığı hayat eserlere aktarılmıştır. Bahsedilen konular daima dönemin kaygılarına yakın olmuş, gündelik ve sıradan olaylar ele alınırken, olağandışı veya olağanüstü konu ve kişiler bir kenara bırakılmıştır.

Realistler, insan ve toplum gerçeğini anlatırken, her ne kadar nesnel davranışlar da olgusal veriler içinde sapanıp kalmamışlardır. İnsanın sadece o andaki durumundan değil aynı zamanda olması gereken ideal durumundan da bahsederek. Kantarcıoğlu realist romanı şöyle tanımlar:

“Gerçekçi roman, insan gerçeğini geçmişte, hâlde ve gelecekte bulmuştur. Gerçekçi roman, natüralist romanın aksine, insan tecrübesini yalnız tasvir etmekle kalmamış, aynı zamanda preskriptif (kuralcı) bir tavırla insana norm ve idealler göstermeyi de amaç edinmiştir. Bu bakımdan gerçekçi edebiyat da, klâsik edebiyat gibi, insan tecrübesinde hem normdan sapmaları tasvir etmiş, hem de gerçekleştirebilecek idealleri vermiş, yönlendirici, reformcu ve öğretici olmuştur. Bu bakımdan gerçekçiliği çağımızın klâsizm olarak tanımlayabiliriz.” (Kantarcıoğlu, 2009, s. 157)

“Doğalcılık, tabiatçılık” adı da verilen natüralizm ise on dokuzuncu yüzyıla kadar felsefe terimleri içindeki anlamıyla, “her şeyi tabiata mâl edenlerin sistemi ya da tanrıyı hiçbir şekilde kabul etmeyen fakat sadece çeşitli özelliklere bürünmüş bir cevherin bulunduğu inananların fikri” (Martino, 1958, s. 4) olarak görülmüştür. Bu yüzyılda fen bilimlerinin gelişmesi ile romancılar, natüralistlerin uyguladıkları yöntemlerden yararlanmaya başlamışlardır. Bu yöntem, fen bilimlerinde hayvanlar ve bitkiler üzerinde denenen uygulamaların toplumsal olaylar üzerinde denenmesi şeklinde özetlenebilir. Böylelikle, doğrudan doğruya bilimden alınmış yönetime, edebiyat alanında natüralizm adı verilmiştir. Bu yöntem, her şeyde doğanın, doğal olanın tam taklidini lüzumlu görür.

Doğada var olanın taklidini yapan natüralist edebiyat farklı temel öğretilere dayanmaktadır. Bunlardan ilki pozitivistdir. Pozitivism “genel olarak, modern bilimi temel alan, ona uygun düşen ve batıl inançları, metafizik ve dini, insanlığın ilerlemesini engelleyen bilim öncesi düşünce tarzları ya da formları olarak gören dünya görüşüdür” (Cevizci, 2010, s. 278). Pozitivism, tek sağlam bilginin pozitif bilgi olduğunu savunan öğretilerdir. Bu bilgi de olguların gözlemlenmesinden elde edilir. Olgular ise duyumlarımız ve algularımız aracılığıyla hakkında bilgi sahibi olduğumuz şeylerdir. Deneysel bilgi anlayışını temel alır ve metafizik kavramlara karşı çıkar. Pozitivizme göre gerçekliğe deneylerle ulaşılır. Sadece olguların bilinebileceği, öngörülebilir ve bilginin bilimsel yöntemlerle elde edilebileceği görüşü pozitivistin temel prensipleridir. Pozitivism ilk olarak Auguste Comte (1798-1857) ile birlikte anılsa da, bu terim ilk defa Comte’un hocası Saint Simon tarafından kullanılmıştır. “Saint-Simon’un (1760-1825) kullandığı anlamda pozitivism, toplumsal yapıyı bilimsel çalışmalar vasıtasıyla ve bilimsel yöntemler kullanarak yeniden düzenlemeyi amaç edinen bir tutumun adıdır” (Ural, 2006, s. 48). Simon’un böyle bir tutumu benimsemesi ve bunu sosyal olaylara uygulamak istemesi sebepsiz değildir. Söz konusu düşünür, Fransız Devrimi’nin ardından on dokuzuncu yüzyıldan başlayarak gelişen bilime ve teknolojiye tanık olmuş ve bunların sonucunda Orta Çağ izleri taşıyan toplumların artık var olmadığına kanaat getirmiştir. Dolayısıyla, değişen toplumsal yapıya bilimsel yöntemlere -yani pozitivist esaslara- göre yön vermek gereklidir. Auguste Comte da hocası Simon’un bu görüşlerini devam ettirmiş ve pozitivistin amacının topluma bilimsel yöntemlerle yön vermek olduğu görüşünü benimsemiştir.

Pozitivist yöntemi edebiyata sokan kişi ise on dokuzuncu yüzyılın önde gelen Fransız düşünür ve tarihçileri arasında kabul edilen Hippolyte Taine’dır (1828-1893). Natüralizmin kuramsal temelini Taine’in oluşturduğuna inanılır. Taine, *L’Histoire de la littérature anglaise* (İngiliz Edebiyatının Tarihi) (1864) adlı eseriyle edebiyat eleştirmeni olarak tanınmıştır. Aslında “Taine ne realizme ne de natüralizme taraftar bir kişi olarak ortaya çıkmıştır. Ancak Comte’un pozitivistliğiyle

fen bilimleri arasında bir köprü oluşturmuş ve edebiyat dışındaki yeni akımların edebiyat tarihine nasıl uygulanacağını göstermiştir” (Acar, 1991, s. 53). Edebiyat eleştirisine bilimsel bir yaklaşım kazandırmaya çalışmış, edebi eserleri fen bilimlerinde kullanılan yöntemlerle incelemeyi önermiştir. Taine’e göre edebiyat üç faktörün sonucunda oluşur ve edebiyat tarihini ve eserini incelerken bu faktörler göz önünde bulundurulmalıdır. Bunlar; ırk (race), çevre (milieu) ve o anda yaşanan çağdır (moment).

Taine, bu üç faktörden ilki olan ırkı, insanın doğuştan sahip olduğu ruhsal ve fiziksel özellikler olarak belirtir. “Aynı ırktan olan insanlar, birbirinden çok farklı çevrelerde yaşadıkları, çeşitli kültürlerin etkisi altında kaldıkları hâlde, ırk özelliklerini kaybetmemekte ve yarattıkları kültür ve medeniyetlere damgalarını vurmaktadırlar. Bütün dış değişkenlere rağmen, bir ırkın ayırıcı nitelikleri değişmemektedir” (Kantarcıoğlu, 2009, s. 149). Sanatçı içinde doğup yaşadığı toplumun kalıtım yoluyla kendisine verdiği özellikleri eserine yansıtmaktadır. İkinci faktör olan çevre ise insanın yetiştiği sosyal ve fiziksel ortamdır. Çevre sanatçının bulunduğu coğrafyanın belirlediği siyasal, ekonomik, psikolojik tüm toplumsal etkenleri içine alır. Taine, insanın çevresi tarafından belirlendiğini, kişiliğinin çevresi ve içinde yaşadığı şartların etkisi sonucu oluştuğunu savunur. İnsanın oluşumunda, çevre ve kendisine atalarından kalıtımla geçen özellikler etkilidir. Son olarak içinde bulunulan çağ ise sanatçının yaşadığı toplumun tarih içinde geçirdiği olaylar, değişimler, değişmeyip aynı kalan gelenekleri barındırır.

Taine’e göre bir sanat eseri dış etkenlerin ışığı altında tarihsel ve bilimsel görüş açılarından incelenebilir. Taine psikolojinin, fizyolojinin bir bölümü olduğu, çevrenin insan kaderi üzerinde etkili olduğu ve insan kaderinin determinist yani neden-sonuç kurallarına göre belirlendiği bir doktrin oluşturmuştur. Buna göre psikolojik olaylar da fizyolojik olaylar gibi açıklanabilir hale gelir.

Natüralizmin dayandığı diğer bir öğreti de hiç kuşkusuz ünlü bilim adamı Charles Darwin’in (1809-1882) ortaya sürmüş olduğu biyolojik evrim kuramıdır. On dokuzuncu yüzyılda bilimde yaşanan gelişmelerle insanın ancak görünen olgular dünyasında yaşadığı gerçeğine varılmış, böylelikle maddecilik büyük önem kazanmıştır. O zamana kadar Batı medeniyetinde insanların inandığı manevi değerler sarsılmaya başlamıştır. Darwin, 1859 yılında yayınladığı *Türlerin Kökeni Hakkında* adlı eserinde doğal seleksiyon kuramından bahsetmektedir. Evrim kuramı alanında en önemli eserlerden biri kabul edilen bu kitaba göre Darwin evrimi; güçlülerin zayıfları yenerek ve zayıfların elenerek en güçlünün ayakta kalması anlamında “doğal seleksiyon” olarak tanımlar. Bu eser “hayvanlar ve insanlar arasındaki kesin ayrımı ortadan kaldırıyordu. Bütün canlılar kendilerinden daha ilkel, daha basit canlıların geçirdiği evrim sonucunda bugünkü durumlarına gelmişlerdi. İnsan da gökten düşmemiş, geçirdiği uzun bir evrim sürecinden sonra bugün bulunduğu

duruma yükselmişti” (Aytür, 1987, s. 22). Darwin’in öne sürdüğü bu fikirler insanın tanrıya olan eski inancını kaybetmesine ve dinden gelen dogmaların kökünden sarsılmasına sebep olmuştur.

Natüralizmi bugünkü anlamda bir edebi akım haline getiren kişi hiç kuşkusuz ünlü Fransız yazar Emile Zola’dır (1840-1902). Yazar, 1880 yılında yayımladığı *DeneySEL Roman* adlı eserinde natüralist romanın temel ilkelerini belirtir. Burada, Claude Bernard’ın 1865 yılında yayımladığı *Introduction à la médecine expérimentale* (DeneySEL Tıbbı Giriş) adlı eserindeki fikirleri temel almıştır. Zola, Bernard’ın fikirlerine öyle güvenir ki, kitabının başında “düşüncemi daha açık bir hale getirmek, ona ilmi bir hakikâtin kuvvetini vermek için çoğu zaman hekim kelimesi yerine romancı kelimesini koymak bana yetecektir” (Zola, 2002, s. 825) demiştir. Bernard, fizik ve kimya gibi fen bilimlerinde kullanılan deneysel yöntemin tıp alanında kullanılmasını öğütlemiştir. Bu sayede o zamana kadar yapılan rastgele gözlemler bırakılıp, yöntemli yapılan deneylerle tıp bir bilim haline gelecektir. Bu deneylerde varsayımlar önemli bir yer tutar, başta ortaya atılan varsayımın, yapılan deneylerle doğrulanması gerekir. Böylelikle hekim, fizyolojik olayları meydana getiren koşullardan haberdar olup, bu koşullara etki edecek belirtileri belirleyebilecek ve oluşan hastalığı iyi edebilecektir. Zola’nın yapmak istediği de deneysel yöntemi edebiyata sokarak, edebiyatı da bir bilim haline getirmektir.

Zola, Claude Bernard’ın fikirleri üstüne Taine’den ve Comte’dan aldığı fikirleri de eklemiştir. Taine “insan kişiliğinin oluşmasında çevrenin ve kendisine atalarından miras kalan kalıtımın etkili olduğu” görüşü ile Comte’un “tamamen akla bağlı kalarak, bilimsel yöntemlerle toplumu inceleme” düşüncesini bir araya getirmiştir. Böylelikle roman, determinist yasaların egemen olduğu doğa bilimlerinin kurallarına göre yazılacaktır. Determinist yasalar, bütün olaylar belli nedenlere bağlıdır ve bu nedenler de belli ortam ve koşulların oluşmasıyla değişmez belli sonuçlar doğurur ilkesini içermektedir. Bu durumda romancı da bir bilim adamı görevini üstlenecek ve kendi kişisel görüşlerini belirtmeden, olayların nedenlerini açıklayarak, metafizik olaylara ve hayal ürünlerine yer vermeden eserini yazması gerekecektir. Zola bu şekilde yazılan romanın insan sorunlarını ele alarak, toplumu da düzene sokup sosyolojiye hizmet edeceğini savunur: “İyiliğe ve kötülüğe hâkim olmak, hayatı düzene sokmak, toplumu nizama koymak, deney ile cinayet meselelerini hallederken zamanla bütün sosyalizm davalarını halletmek, insan emeğinin en ahlaklı, en yararlı işçileri olmak değil midir?” (Zola, 2002, s. 829). Sosyal sorunlar bir hastalık vakası gibi araştırılıp, nedensellik ilkesi içinde incelenmelidir; bu şekilde yeni hastalıkların oluşmasının da önüne geçilebilir.

Yazar, kalıtımsal ve çevresel etkenleri en ince ayrıntısına kadar tasvir etmek için gözlem yapar ve notlar alıp belgeler. Tasvir edilecek her parça, estetik kaygılar güdülmeksizin, güzel ya da çirkin demeden romana dâhil edilir. Natüralizm, gerçe-

ği tüm iniş ve çıkışlarıyla sanatsal bir çerçeve içinde kopyalamaya çalışır. Natüralist romanlarda gerçeği vermek amacıyla, özellikle alt ve orta sınıfın içinde bulunduğu sefalet hiçbir ayırım yapmadan tasvir edilir. Sokağa ait, bayağı, değersiz olan özellikler roman sayfalarına taşınır. Diğer bir deyişle, natüralist roman *çirkin* olanı edebiyata sokar. İşlenecek konular çevreden, hâkim olan fikirlerden ve ideolojilerden doğar. Söz gelimi, on dokuzuncu yüzyıl proletaryanın ortaya çıktığı dönem olduğundan, işçi sınıfının mesleki ya da insani sorunları ilk kez bu çağda romanda belirlemeye başlamıştır.

Çağdaş romanın gözlem ve deneyi esas alması gerektiğinin savunulması o zamana kadar kabul görmüş formları altüst etmiştir. Bu roman türünün ortaya çıkması ile birlikte okuyucu romanda şanlı bir tarih, manevi bir dünya görüşü ya da ahlak eğitimi yerine insan davranışlarının altında yatan nedenleri, o zamana kadar edebiyata girmesi yasaklanmış cinselliği, sınıf çatışmaları gibi toplumsal konuları görmüştür. Bunun doğal bir sonucu olarak, sanatta hâkim olan ahlak anlayışının natüralizmin ortaya çıktığı dönemde değişmeye başladığını söylemek doğru olacaktır. Değişen bu ahlak anlayışı Zola'ya yöneltilen eleştirilerin başlıca sebepleri arasında sayılabilir. Romanlarında kötülük yeterince cezalandırılmadığı, iyilik ödüllendirilmediği ya da erdem övülmediği için Zola ahlaksızlıkla suçlanmıştır. Sanatı her türlü pisliğin içinde olduğu bir çöplüğe çevirdiği için kendisini eleştirilere Zola şöyle cevap verir:

“Ahlak eksikliği ile bizi suçluyorlar ve gerçekte saf, süslü bir ahlaka sahip değiliz. Bizim ahlak anlayışımızı Claude Bernard çok açık şekilde tarif ediyor: “Modern ahlak nedenleri araştırmak, onları açıklamak ister ve onlar üzerinden hareket eder; tek kelimeyle iyi ve kötüye hükmetmek, ilkinin gerçekleştirilmesini ve geliştirmesini ve ikincisini de yıkmak için savaşmak ister.” Toplumsal kötülüğün nedenlerini arıyoruz; insanda ve toplumda gelişen eşitsizlikleri açıklamak için bireylerin ve sosyal sınıfların anatomisini çıkarıyoruz. Bu bizi sık sık yozlaşmış konular üzerinde çalışmaya, insan deliliklerine ve acılarına yoğunlaşmaya zorluyor. İyiyi ve kötüyü tanıyarak onlara hükmetmek için gerekli belgeleri öne sürüyoruz. (...) Bizim işimiz kelimelerle değil, olaylarla; biz, binayı sondajlama yaparak, dışarıdan görülmeyen, tüm yapının yıkımına sebep olabilecek çürük kirişleri, iç çatlakları, dışına çıkmış taşları gösteren faal işçileriz.” (Caudet, 1995, s. 49)

Sonuç olarak natüralizm akımında fiziksel unsurlar, karakterlerin sunumunda ve davranışlarında önemli bir yer işgal etmiş, karakterler özgür iradeleri ve ruhsal tarafları göz önünde tutulmaksızın içgüdülerine bağlı yaratıklar olarak yansıtılmıştır. Bu akım “aynı nedenler belirli şartlar altında aynı sonuçları doğurur” ilkesini yani determinizmi kabul ettiğinden, eserlerde kötümserlik had safhadadır. Çünkü insan sonucu belli olan şartlarda yaşadığından ne yaparsa yapsın varsayılan sondan kurtulamaz. Bu eserlerde toplumun alt tabakaları, çirkin yönleri, özellikle

kusurlu olan tarafları vurgulanmış ve bu anlamda toplumun eğitilmesi amaçlanmıştır. Çünkü nedenler belirlenebilirse, sonuçlar da belirlenebilir. Dolayısıyla toplumsal yozlaşma tüm açıklığıyla ortaya konulursa, toplumdaki var olan sıkıntılara çözümler üretecek zihinler harekete geçecektir.

Emile Zola'nın romanları aracılığıyla natüralist akımın Fransa'daki edebiyat çevrelerinde büyük yankılar yarattığı sırada, henüz İspanya'da ne bu edebiyat akımı ne de Zola'nın kuramları bilinmekteydi. Ancak kısa bir süre sonra bazı İspanyol yazar ve eleştirmenler tarafından natüralizm akımının edebiyat alanında yarattığı etki fark edilmiş ve bu akımın İspanyol edebiyatı için de uygun bir akım olacağı düşünülmüştü. Onlara göre, natüralizm İspanya'da aynı biçimde tekrarlanan ve gittikçe körelen sanatın gelişmesi için yeni bir yol olabilirdi. Bununla birlikte, söz konusu akımın ahlaktan yoksun olduğu, hayatın yalnızca çirkin ve kötü yönlerini ele aldığı ve bu yönlerinin sanatı olumsuz bir şekilde etkilediği düşüncesine sahip olanlar da azımsanmayacak düzeydeydi. Bu aksi görüşü savunan yazar ve eleştirmenlere göre; her ne kadar gerçek hayatta görülenler ya da yaşananlar sanatla ifade edilebilse de hayatın ve sanatın gerçeklerinin birbirinden farklı olduğunu unutmamak gerekirdi.

On sekizinci yüzyıldan itibaren jeopolitik nedenlerden ötürü Fransa, İspanya'yı özellikle edebiyat alanında etkileyen bir ülkeydi. Birçok İspanyol aydını için o dönemde Fransa modanın ve sanatın merkeziydi, ancak bu görüş aynı zamanda "gelenekleri çiğneyip geçen" ve "ahlak bozucu" bir anlama da sahipti. Bu nedenle ülke aydınlarının büyük bölümü, özellikle Fransa'dan kaynaklanan her şeyden nefret etme eğilimindeydi. "Çünkü onlar bu etkinin şanlı geleneklerine aykırı ve zararlı olduğu düşüncesini paylaşıyorlardı" (López-Sanz, 2003, s. 14).

Natüralizm İspanya'da basın ve eleştiri yazıları ile tanınmaya başladığında, çoğu eleştirmen konuya vakıf olmadan önyargılı ve olumsuz bir şekilde akım hakkında yorumlarda bulunmuşlardır. Yine bu dönemde birçok eleştirmen ve yazar realizm ve natüralizmi temelde birbirinden farklı olmayan iki akım olarak görmüştür. Bu akım hakkında en fazla bilgiye sahip olanlardan Emilia Pardo Bazán dahi aynı bocalamayı yaşamış, birçok yerde natüralizm yerine realizm kelimesini kullanmıştır. Böylelikle, pek çok makalede natüralizm akımından bahsedilse dahi natüralizm kelimesinin bu çalışmalarda kullanılmadığı görülür. Ayrıca İspanya'da, 1877 yılında Emile Zola'nın *L'Assommoir* (Meyhane) adlı romanının basımına kadar natüralizm kavramından ya da Zola'nın varlığından çoğu kimsenin habersiz olduğu görülmektedir. (Pattison, 1965, s. 11)

Natüralizm ile ilgili olarak Emilia Pardo Bazán'ın *Un viaje de novios* romanına yazdığı önsözü hatırlamakta yarar vardır. Zira, Pardo Bazán'ın bu önsözde yazdıkları natüralizm akımı ile ilgili düşüncelerinin temelini oluşturur: "Realist ya

da natüralist bayrağa sarılan Fransız romancıların akımı öfkeli bir tartışma konusu olmuş ve ateşli savunmalar yanında sert eleştirilere de neden olmuştur. Ne kadar kötü çevrilse de, ne kadar kötü düzenlense de, ürünleri iyi bir satışla ve sayısız yayınlarla dünyayı dolaşiyor.” (Pardo Bazán, 1973, s. 572) Yazar, yeni roman görüşünün sosyal bir çalışma gibi olduğunun da altını şu sözlerle çizmektedir:

“Romani, sosyal, psikolojik ya da tarihi bir çalışmaya sokarak, birkaç saat hoş vakit geçirten saf eğlencelik eser olmayı bıraktıran anlayışa önem veriyorum. (...) Roman hayatın bir kopyasıdır ve yazarın ona koyabileceği tek şey gerçek olayları kendi gördüğü gibi aktarmaktır. Yani iki insan aynı olayı farklı kelimeler ve farklı bir üslupla gösterebilir. Gerçeğin yasalarını tanımayla realizm edebiyat alanına girebilir.” (Pardo Bazán, 1973, s. 573)

Görüldüğü üzere Pardo Bazán, natüralizm kelimesi yerine realizm kelimesini kullanmaktadır. Natüralizm akımını diğer akımlardan ayıran özellik olarak; sabır gerektiren, titiz ve eksiksiz “gözlem tekniğini” göstermekte, fakat beğenmediği yerleri de şu şekilde belirtmektedir:

“Sistematik olarak ve tercihen tiksindirici ve edepsiz konuların seçilmesi, tasvirlerin gereksiz ve bazen de sıkıcı bir şekilde uzatılması sanatsal kusurlardır ve hepsinden öte, eleştirmenlerin de belirttiği bir kusuru da: Sürekli bir ciddiyet ve üzüntü, daima iç karartıcı durumların olması ve neşeli ve eğlenceli notların yokluğudur.” (Pardo Bazán, 1973, s. 572)

Pardo Bazán, Emile Zola’yı tüm zamanların en hastalık hastası yazarı olarak kabul etmektedir. Mademki kusursuz roman insan hayatını tam olarak yansıtır, o halde hayatın sıralı parçaları olan gözyaşı, gülüşler neden aynı şekilde eserlerde yer almazlar. Bu nedenle yazar, Zola’nın her zaman romanlarında geçen umutsuz olaylara anlam veremez. İspanyol sanatının kendi kökenlerindeki o ihtişamlı geleneği, yani İspanyol edebiyatının ölümsüz eserleri olan *Celestina* ve *Don Quijote*’de ortaya çıkmış ulusal realizmi överek şu ifadeleri kullanır: “Herhangi bir eleştirmenin aklına romanımı sınıflandırmak gelirse, ondan beni Fransız realizmine değil, beni mutlu eden ve orada yaşamak ve ölmek istediğim, bizim ulusal realizmimiz içinde sınıflandırmasını isterim.” (Pardo Bazán, 1973, s. 573)

Eleştirmenler tarafından sıkça takınılan tavır her ne kadar olumsuz olsa da, natüralizm İber yarımadasında da kendine takipçi bulmuştur. Bunlardan en ünlüsü Leopoldo Alas Clarín’dir. Clarín gelenekselleşmiş uygulamalarla sanatın tıkanması için dinamik bir akımın zaman zaman uygulanması gerektiğini savunmuştur. Ayrıca birkaç yazar da bu Fransız akımından etkilenerek natüralist eserler yazmışlardır. José Ortega Munilla bu yönde örnekler veren yazarlardandır. Eserlerinden *Lucio Trellez* (1879) yayımlanınca, Zola’nın eserlerini okumuş olduğu ve kendine örnek aldığı unsurların varlığı göze çarpmıştır. Bilhassa sokakların tasvir edilmesi Zola’nın üslubuna benzemektedir. (Clemessy, 1981, s. 49)

Félix Rosell, *Revista de España*'da kitabın tanıtımı için yazdığı yazıda *Lucio Trellez* adlı eseri, realist yönünden, yaşama sadık kalarak kopya etmesinden ve okuyucuyu eğlendirmek yerine eğitmeyi amaç edinmesinden dolayı över. Rosell natüralizm kelimesini kullanmaz, ancak eserin “özellikle komşu millette moda olan akımı takip ettiğini” (1879, s. 282-286) aktarır.

Bir diğer yazar Barselonalı Narcís Oller de realist unsurlarla yazdığı *Croquis del natural* den (1879) sonra, *La Papallona* (1882) adlı yapıtıyla natüralist yolu seçmiştir. *La Papallona*, Albert Savine tarafından Fransızcaya çevrilmiş ve Zola da bu esere bir önsöz yazmıştır. Zola bu önsözde, Oller'in romantik idealizmi yarı natüralist bir teknik ile birleştirdiğini vurgulayarak Oller'in yazdığı bu natüralist eserde pozitivist ve determinist yönlerin eksik olduğuna dikkati çekmiştir. (Pattison, 1965, s. 87)

İspanyol realist romancılarından Benito Pérez Galdós'un da eserlerinde natüralist eğilimi üzerine çok sayıda yorum yapılmıştır. Gerçek ile ideal arasında bir realizm oluşturan Galdós, zamanla değişik bir çizgi izlemiş ve eserlerinde pozitivist bir etkinin varlığı hissedilmeye başlanmıştır. Bu değişimi ilk fark edenlerden biri de Clarín'dir. Clarín, Galdós'un eseri *La Desheredada* (1881) üzerine yaptığı çalışmada natüralizm akımına duyduğu sempatiyi açığa vurmakta ve her yeni akımın sanatın gelişmesi adına faydalı olacağına inanmaktadır. Bu nedenle Galdós'u yeni sanat unsurlarını uygulamaya başlamasından dolayı takdir eder.

Diğer taraftan Luis Alfonso da, Galdós'un *La Desheredada* eseri üzerine yaptığı eleştirisinde, Galdós'un *La Familia de Leon Roch* adlı eseriyle birlikte natüralist eğilime yöneldiğini savunur. Ancak Galdós, Fransız akımının en uygulanabilir, elverişli ve iyi yönlerini almış, Zola'nın eserlerinde uyguladığı müstehcen sahneler gibi olumsuz saydığı tarafları benimsememiştir. Luis Alfonso yazısında eserin felsefi unsurları yerine teknik unsurlarını incelemiş, bu modern sanatın en büyük kusurunun gerçeği aşırı bir titizlikle kopya etmesi ve bunun sonucu olarak yapay bir sunum yapması ve roman kurgusunu hantallaştırıp sıkıcı hale getirmesi olduğunu ileri sürmüştür. (Alfonso, 1881)

Natüralizm taraftarlarına göre artık İspanya'da bu akım ile edebi bir gelişim yaşanmaktadır. Ortega Munilla bu dönemi *El Imparcial*'de yazdığı eleştiri yazılarının birinde şöyle özetlemiştir: “Natüralist ve şüpheli (escéptica) bir dönemin tam ortasındayız” (Ortega Munilla, 1880). Bu yıllarda İspanya'da çıkan her roman Fransız natüralizmi ile ilgili çıkan tartışmalardan dolayı ister istemez eleştirilenlerin dikkatini çekmiştir.

Natüralizmin bazı kurallarının bu akımı destekleyip uygulayanlar tarafından iyice benimsendiği görülmektedir. Onlar için roman boşa zaman geçirecek bir araç olmaktan çıkmış, ciddi bir çalışmaya dönüşmüştür. Temel

prensip, gerçeği bir fotoğraf makinesinin netliği ile yansıtmaktır. Artık romancı önceden yasaklanan, edebiyata sokulması kınanan konuları rahatça seçebilmekte, istediği kelimeleri serbestçe kullanabilmektedir. Natüralizm akımına özgü belgelemenin de İspanyol yazarlarınca rahatça uygulanan bir kural haline geldiği görülmektedir. Nitekim Emilia Pardo Bazán *La Tribuna* (1882) adlı natüralist eserinin hazırlık aşamasında, İspanya'nın kuzey batısındaki A Coruña şehrinde, bir tütün fabrikasında gözlemlerde bulunmuş ve belgelenmeler yapmıştır (Pattison, 1965, s. 127). Yazarın bu çabası Zola'nın *L'Assommoir* adlı romanını yazarken bir çamaşırhaneyi birebir tasvir etmek için teknik detaylara azami dikkat etmesiyle eş değerdir.

Sonuç olarak, İspanya'da natüralist eğilimin bir uzlaşmaya doğru gittiği görülmektedir. İspanyol natüralist yazarlar edebiyatta iki görüş açısını yani, natüralist ve idealist olanı birleştirmek istemişlerdir. Bu anlayışa göre yazarın roman yazımındaki görevi; dışarıdaki gerçek ile yazarın gerçek karşısında oluşan kişisel tepkilerinden ahenkli bir sentez yaratmaktır.

Un viaje de novios'un önsözü, Pardo Bazán'ın çağdaş roman hakkındaki fikirlerinin gelişimini göstermesi açısından önemlidir. Bu önsöz yazarın Fransız romanı ile ilgili eleştirilerini ve modern realizmin temel görüşleri hakkındaki düşüncelerini içerir. Clemessy'e göre (1981, s. 45) Pardo Bazán'ın estetik anlayışını şunlar oluşturur: Aşırılığa kaçmamak şartıyla çağdaş edebî ve sanatsal eğilimin kabulü; romanı araştırma niteliğine yükseltme arzusu; gözlem ve analiz yöntemlerini uygulama; didaktik kaygılardan uzak durmaya çalışmadır. Bu ilkeleri, gelişmiş ve daha da güçlenmiş şekilde natüralist fikirlerini açıkça beyan ettiği ve o dönemde çok ses getiren *La cuestión palpitante* eserinde de görülecektir.

Emilia Pardo Bazán modern realist roman konusunda bu akımın başlıca temsilcileriyle Fransız eğilimi hakkında bir çalışma yapmak istemiş ve 7 Kasım 1882 ile 16 Nisan 1883 tarihleri arasında *La Epoca* gazetesinde her pazartesi bir dizi makale yayımlamıştır. Bu yayımlanan yirmi makale daha sonra Clarín'in önsözüyle bir kitap haline getirilmiş ve *La cuestión palpitante* adını almıştır. Her makale de kitapta bir bölüm olarak yer almıştır. *Palpitante*'nin İspanyolcadaki karşılığı "çarpıntı"dır. Daha çok kalp çarpıntısı anlamında kullanılır. Diğer bir anlamı ise "güncel olan ve ilgi uyandıran"dır. O dönemde natüralizm akımı oldukça ses getiren ve entelektüel çevrelerce tartışılır bir konu haline gelmiştir. Pardo Bazán, bu çok tartışılan konuya bir açıklık getirmek ister ve didaktik yönünü kullanarak yeni edebî eğilimi incelemeyi ve tanıtmayı amaç edinir. *La cuestión palpitante* bir natüralizm kitabı değildir, yalnızca Fransa'da rağbette olan bir edebî akımın sanatsal görüşlerinin gösterilip, eleştirildiği bir eserdir. (Bravo-Villasante, 1966, s. 14)

Kitabının birinci bölümü olan *Hablemos del escándalo* (Skandaldan Konuşalım) bölümünde Pardo Bazán çok konuşulan konuyu halkın anlayabileceği şekilde

açıklayacağını ifade eder. Bu konu hakkında birçok konferans ve tartışmalar yapılsa da bunlar konuya açıklık getirememiştir, üstelik taraflı görüşler sunulduğu için halk da konuyu iyi kavrayamamıştır. Natüralist eğilim henüz tanınmamıştır, genelde bu akımdan olup da eleştirilen hep aynı birkaç eserdir. Ne övücü sözler söylemek ne de kötülemek yerine yazar, olabildiğince tarafsız bir bilgilendirme yazısı yazacağını ifade eder. Eleştirmenin bir yargıya varmadan, olayların varlığını açıklamak için her şeyden önce onların kendi içinde analiz edilmesi gerekmektedir. Pardo Bazán bu durumu şu şekilde açıklar:

“Natüralizm ve realizmin edebî bir hata olduğu, bir çöküş sinyali olduğu varsayılrsa bile, onların tanıtılması ve incelenmesi edebiyat için önemlidir. Bir teolog dinsel inançlara aykırı düşünce tarihini araştırmaz mı? Bir doktor, yabancı bir hastalığı teşhis ettiği zaman memnun olmaz mı? Bir botanikçi için hiç şüphesiz ki güzel ve yararlı bitkiler yanında, çirkin ve zararlı bitkiler de vardır, ancak bunların hepsi ilahî planın parçasını oluştururlar ve her birinin kendi içinde bir güzelliği vardır ve yaratıcı güce övgüyle tanıklık ederler. Edebiyatı iyi bilen kişinin de yeni bir türü önemsizce rezil etmesi adil değildir, çünkü edebî devirler birbirinden doğar, sırayla meydana gelirler ve mecburen birbirlerine bağlıdır; bir ya da birkaç yazarın kaprisi sanatsal formları yenilemeye yetmez, bu formlar kendilerinden önceki formlardan doğmuştur.” (Pardo Bazán, 1966, s. 30)

Entrada en materia (Konuya Giriş) adlı ikinci bölümde Emilia Pardo Bazán, realizm ve natüralizm kavramlarının ne anlamlara geldiğini belirtmek için natürel ve reel kavramlarından yola çıkar: “Natürel doğaya ait olan demektir, reel ise gerçek bir varlığa sahip olandır” (Pardo Bazán, 1966, s. 34). Pardo Bazán’ın “katı natüralizm” olarak adlandırdığı kavram, “insan hareketlerinde organizmanın doğal güçlerinin işlevi ve çevrenin etkisinden başka bir neden görmez” (Pardo Bazán, 1966, s. 36). Bu nedenle de bunun arkasında bir determinizm ortaya çıkar. Bu determinizm insan iradesinin maddeye bağımlı olduğunu varsaydığından Tanrı’nın varlığını tanımayan, onun yerine doğayı koyan materyalist bir görüş sunar. Bu ilkenin kabulü insanın irade özgürlüğünün reddini ve Katolik inancını inkâr eden fikri kapsamaktadır. Bundan dolayı Pardo Bazán natüralist anlayıştan ayrılır, insanın davranışlarında kendi iradesinin ve özgürlüğünün var olduğunu dile getirerek, Katolik görüş açısını ortaya koyar. Zola’nın *La novela experimental* (DeneySEL Roman) de belirttiği gibi fizyolojik unsurlarına bağlı, içgüdülerinin kölesi olan vahşi insan (*bestia humana*) modelini kabul etmeyerek geleneksel bir Hıristiyan inancına uygun olarak insandaki iki şeyi hatırlatır: Ruh ve Beden (Barroso, 1973, s. 26).

Açıkça görüldüğü gibi, Pardo Bazán, her zaman Katolikliğini savunmaktadır. Bu doğrultuda insan özgürdür, ancak sürekli araya giren ve onu bir yönden diğer yöne hareket ettirmeye çalışan çevrenin etkisine de duyarlıdır. “Hepimiz bili-

riz ki, bir işi çözeceğimiz vakit onun sorumluluğunu alırız, dahası; güçlü arzuların, öfke, kıskançlık ve aşırı etkisi altında bile irade bizim yardımımıza koşar. Ancak kişi bazen iradesine izin vermez, bazen de iradesinin yaptığı çağrıya itaat etmediği görülür.” (Pardo Bazán, 1966, s. 36)

Pardo Bazán'ın natüralizm akımında tasvip etmediği bir yön de -Zola'nın öne sürdüğü- insanın sadece doğa kanunları ile yönetildiği fikridir. Zola'nın sunduğu bu sistem aynı zamanda yazarı insanın davranışlarını belirleyen sebepleri seçerken insanın ahlaki, içsel ve duygusal yönlerine önem vermeden sürekli elle tutulur, insanın dışında olan nedenleri seçmesine zorlamaktadır. (Pardo Bazán, 1966, s. 38) Zola'nın romana da uygulamaya çalıştığı deneysel yöntem ile pozitif bilimlerde aynı nedenler altında aynı sonuçlara ulaşılabilen ayrıntılı çalışmalar yapılabilir. Ancak, bu neden-sonuç ilişkisi insan ruhunun var olduğu alanda benzer işlevi görmeyebilir. Bu nedenle Pardo Bazán'a göre, Zola gerçeği oluşturan unsurlardan bir seçme yapmaktadır ve bu da yanlış bir görüş açısına yol açmakta ve böyle bir dengesizlik de Zola'nın sanatsal yorumunun yapay olmasına sebep olmaktadır. Kısacası Pardo Bazán bu edebî eğilimin temel hatasını şu şekilde belirtir:

“Natüralist akımın ana kusurunu bir gözden geçirelim. Düşünceyi ve tutkuyu, taşın düşmesini belirleyen yasaya (yerçekimi yasası) tabi kılmak ya da kişilik oluşumunda sadece yalnızca fiziksel, kimyasal etkileri hesaba katmak natüralizmin önerdiği ve Zola'nın eserlerinin bir tarafında “insanın vahşi yüzünü göstermek ve önemsemek” diye adlandırdığı durumdur. Mantıken natüralizm, maddesel olmak dışında nefes almamayı ve insan hayatının dramasını kör bir içgüdü ve durdurulamaz bir şehvet düşkünlüğü olarak açıklamaya zorluyor. Zola'nın ilan ettiği yöntemine aşırı bir şekilde taraf olan yazarın insan iradesini belirleyebilen nedenler arasında ahlaki, samimi ve iyi olanları eleyerek daima hakiki ve harici nedenleri seçerek bir tür seçme yapmaya zorlandığı görülüyor. Bu gerçeğin bir tarafını kesip atmaktır, yapaydır ve bazen yapmacılığa kadar uzanmaktadır.” (1966, s. 38)

Pardo Bazán'ın Fransız yazar ile ilgili belirttiği bir diğer kusur da romanın yararçılık düşüncesidir. Zola, *La novela experimental*'de romanın yararçılık düşüncesi ile ilgili olarak “toplumsal kötülüğün nedenlerini aradıklarını, insanda ve toplumda gelişen eşitsizlikleri açıklamak için bireylerin ve sosyal sınıfların anatomisini çıkardıklarını özellikle deney yoluyla suçları çözerek adalete katkıda bulunmayı umduklarını” ifade etmiştir. Pardo Bazán, Zola'nın bu anlayışına karşı çıkmaktadır. Zola'nın öngördüğü biçimde bireylere ve topluma yeniden şekil vermek ona sanatçının misyonuyla bağdaşmayan bir durum gibi gözükmektedir. Sanatın amacı ahlaki savunmak ya da sunmak olmamalıdır, sanatın amacı güzel olanı gerçekleştirmektir. Deneysel roman aracılığıyla romancıların düşünce ve arzu yasalarını keşfetmek ya da keşfedilmesine yardım ederek, toplumun düzene girmesi için hukukçuları, sosyologları ve yöneticileri aydınlatmak gibi abartılmış bir amaç gütmeleri,

yararcılığın en çok eleştirilen yönü olmuştur. Bu yararcı düşünce bir sanatçı için kabul edilemez bir husus olup “natüralist akımın ikinci hatasını oluşturmaktadır.” (1966, s. 40)

Pardo Bazán, ayrıca Zola'nın insan tasvirlerinde gerçeğe sadık kalmadığını ifade etmektedir. Özellikle, normal insanları gölgede bırakarak sürekli patolojik özellikleri olan insanlara yer vermesini eleştirir. Fransız yazar bir “klinik edebiyat” yarattığını sanmaktadır. Bundan da delice bir eğilim türemekte, Zola'nın göstermek istediği determinist etkiler ve fizyolojik yasalar çerçevesinde, fabrika üretimi bazı davranışlar ve özelliklere bürünen insan yaratılmaktadır.

Pardo Bazán, Zola'nın akımı ile ilgili eleştirilerini yapsa da ona olan hayranlığını da saklayamamıştır. Onu “unutulmaz sayfaları yaratabilen üstün yetenekli bir sanatçı” (1966, s. 134) olarak görür. Yazara göre Zola, betimleme sanatında ve durumları resmetmede bir ustadır. Natüralizm karşıtlarının tersine, Zola'nın tasvirlerinin güzelliğini övmektedir. Genel olarak, natüralizm karşıtları bu tasvirleri gereksiz ayrıntısından, uzunluğundan ve çokluğundan dolayı sıkıcı bulmaktadırlar. Onlara göre, bu tasvirler sanat yapılmadan sadece gerçeğin fotoğrafını gösteren dokümanlardır. Pardo Bazán da Zola'nın ve takipçilerinin tasvir yaparken bazı aşırılıklara kaçtıklarını inkâr etmez. Kuşkusuz natüralistler kendilerinden önce gelen realistleri geçerek sözlerini oldukça uzatmışlardır. Ancak Pardo Bazán, sadece bu kusurları nedeniyle onları yargılamamanın haksızlık olduğunu düşünmektedir.

Natüralist akımın başlıca kusurlarını belirttikten sonra Pardo Bazán kendi kişisel görüşünü sunmaktadır. O, birbirine muhalif iki akım arasında yani idealizm ve natüralizm arasında durmayı tercih etmektedir. Ona göre idealizmin de belli başlı kusurları bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi de gerçek ile idealin aşırı derecede karıştırılmasıdır. Yazara göre bir romancı eserinde görülebilir ve dokunulabilir bir insan imajı çizmelidir. Bunu başarabilen tek akım da realizm akımıdır. Hemen ardından realizmi şöyle tanımlar:

“Eğer gerçek olan, ne kadar gerçek ve etkili bir varoluşa sahipse, realizm de bize sanatta, natüralizmden daha geniş, eksiksiz ve mükemmel bir kuramı önerir. Doğal ile ruhsal olanı, beden ile ruhu kapsar, içine alır ve natüralizm ile akılcı idealizmin zıtlıklarını bağdaştırır, birleştirir. Realizme her şey girer, yalnızca iki uç akımın (natüralizm, idealizm) abartıları ve aşırılıkları hariç.” (1966, s. 42)

Pardo Bazán'ın *La cuestión palpitante*'de natüralizm ile ilgili yazdıkları oldukça ılımlıdır, üstelik bölük pörçük de olsa düşüncesini belirttiği konular daha önce ortaya atılmıştır. Konuyla ilgili tüm noktalar entelektüel çevrelerce belirtilmiş ve bunlar üzerine tartışmalar yapılmıştır. Bununla birlikte Pardo Bazán'ın yaptığı bu çalışma, kamuoyunda büyük yankı uyandırır ve özellikle

eleştirmenler dünyasında çeşitli tepkilere yol açar. Öncelikle bu yazılar büyük tirajlı bir gazetede yayımlanmış ve büyük bir okuyucu kitlesine ulaşmıştır. Ses getirmesinin ve başarılı olmasının nedeni, bu eserin iyi belgelenmiş olması ve konuyu net bir şekilde açıklayan ilk çalışma olmasıdır. Aynı zamanda akımla ilgili iyi bir sentez sunulmuştur. O vakte kadar Pardo Bazán gibi bu akımla ilgili Fransız romancılarını tanıtan ve eserlerini inceleyen bir çalışma olmadığından halkın ilgisini çekmiştir.

Bunların üzerine bir de yazarın kişiliğini eklemek gerekir. O dönem İspanyol toplumunda kadın yazarlara karşı doğal olarak bir güvensizlik mevcuttur. Bu nedenle geleneksel anlamda erkek yazarlara ayrılmış olan bir alan olan basın ve edebiyatta bir kadın yazarın ses getiren bir konu hakkında yorumlar yapması hoş karşılanmaz. (López- Sanz, 2003, s. 94) Aristokrat bir aileden gelen, bir anne olan, güçlü bir Katolik inancına sahip olduğunu söyleyen bir kadının natüralizm gibi nahoş bir konuyu işleme ve Zola'yı yargılamadan yarattığı akımın ciddi bir analizini yapması olağan bir durum olarak görülmemektedir. Eleştirmenlerin birçoğu Pardo Bazán'ın Katolik duyguları ile natüralizme eğilmesi arasındaki çelişkiyi yadırgamaktadır. Her ne kadar Pardo Bazán sadece konuyu açıklamaktan başka bir amacının olmadığını, kendisini bununla sınırladığını ve Fransız natüralizmini savunmadığını söylese de, çabaları işe yaramaz. Zira genel kamuoyu düşüncesi onun natüralizmin ateşli bir savunucusu olduğu yönündedir.

Pardo Bazán'ın kendisine yöneltile suçlamalara karşı, akımın determinist yönünü açıkça reddettiğini hatırlatmaktadır. Akım ile ilgili kısıtlamalar getirdiği halde nasıl onu dışı bir Zola ilan ettiklerini ya da onun aktif bir öğrencisi olduğunu dile getirmelerini anlamamaktadır. Determinizmi kabul etmeden, beden ruh üzerindeki etkisi kabul edilebilir ve bu etkiyi araştırmak için deneysel yöntemin işe yarar olduğu görülebilir. Son olarak Pardo Bazán kendisini eleştirenlere karşı bir cevap niteliğinde olan yazısında natüralizmin ömrü kısa sürse bile en azından zengin bir miras bırakacağını ifade etmektedir. (Pardo Bazán, 1884)

Öte yandan Zola'ya gelince, *La cuestión palpitante*'yi okuduktan sonra bu esere değer verdiğini açıklamaktan geri kalmamıştır. Bununla birlikte Zola, Pardo Bazán'ın natüralizmi sadece biçimsel olarak kabul ettiğini belirtir. La Epoca gazetesinin editörü Rodrigo Soriano'nun ünlü Fransız yazar ile yaptığı röportajda Zola şunları söyler:

“Pardo Bazán'ın yazdığı *La Cuestión palpitante*'yi okudum. İyi yazılmış, tartışmaya açık bir kitap. Bir bayan tarafından yazılan bir esere benzemiyor, zaten o sayfalar bir tuvalet masası üzerinde yazılamazdı. İtiraf edeyim ki, Pardo Bazán'ın beni çizdiği portre bana çok benziyor. Kitabı büyük ilgi uyandıracak bölümlere sahip ve genel olarak natüralizm

alanında dolaşmaya niyet edenler ve natüralizmin dolambaçlı ve karanlık kıvrımlarında kaybolmak istemeyenler için harika bir rehber. Pardo Bazán'ın dindar bir Katolik ve aynı zamanda bir natüralist olduğunu öğrendiğimde şaşkınlığımı gizleyemedim, fakat bu bayanın natüralizminin yalnızca şekilsel, sanatsal ve edebi mahiyette olduğunu açıklamam gerekiyor.” (Soriano, 1891, s. 350-357)

Pardo Bazán, sadece zayıflatılmış natüralist virüsü kabul etmektedir ve onun eleştirisi kendisinin de dediği gibi pembe renkli natüralizm (naturalismo color de rosa) olarak algılanabilir (Clemessy, 1981, s. 108). Ona göre natüralizmin eleştirilmesi gereken yönü serbest iradeyi reddeden determinist yönüdür. Onun için roman temel olarak gerçeğe dayalı olmalı, belirli bir duruma yerleştirilmiş, şartlara, çevreye ve kendi hür iradesine göre hareket eden, bulunduğu şartlardan çabuk etkilenebilen, zorlayınca da kandırılabilen insanı içine alan bir gerçeğe uygun olmalıdır. Barroso'ya göre (1973, s. 29) çağın modern ve bilimsel yeniliklerini hoş karşılamaktadır ancak, insanı kör ve dış kaynaklı, değişmez, sabit bir makineye dönüştürmeye karşı durmaktadır. Onun romanları bu kötümser tonda olmamıştır. Romanlarında trajediyi işlemeye karşı değildir ve nitekim bazı eserlerinde şartların kurbanı olan masum karakterler mevcuttur. Karakterleri güçlü ya da zayıf olsunar, arzularına direnirler ya da onlara teslim olurlar. Hayatlarında bazı güçlüklerle karşılaştıklarında onları aşabilirler ya da bazen aşamayabilirler, ama yine de her zaman iradeleri ile hareket ederler ve sorunlarını çözmek için maddi ya da manevi olanakları kullanıp sonuca ulaşmaya çalışırlar.

Pardo Bazán, natüralizm akımını hem halka açıklamak hem de romanlarında işlemek üzere iki şekilde de kullanmıştır. Yeni akımın kusurlarını saptamasının yanında iyi yönlerinin farkına varıp bunları eserlerine de aktarmıştır. İkinci romanı *Un viaje de novios* (1881) yeni akımdan ufak belirtiler taşır, *La Tribuna* (1883) adlı romanı bazı özellikleri ve yazma şekliyle tamamen natüralist olarak değerlendirilmiştir. Özellikle *Los Pazos de Ulloa* (1886), *La Madre naturaleza* (1887), *Insolación* (1889) ve *Morrina* (1889) adlı romanları eleştirilenlerin büyük bir kısmı tarafından tam anlamıyla natüralist eserler olarak gösterilmiştir.

Sonuç olarak, Garcia Barragan'ın da belirttiği gibi, Pardo Bazán'ın natüralizmi, Fransız natüralizminden daha naif ve kabalıktan uzak, daha az determinist ve daha az bilimsel bir natüralizm olmuştur (1979, s. 190). Kısacası, Pardo Bazán'ın Katolik natüralizmi Fransız natüralizminin oldukça uzağındadır. Böyle olmasına rağmen bu durum kitaplarda, makalelerde bu konuyu tartışmaya devam eden önde gelen İspanyol yazarlarından kolay kabul görmemiş ve Emilia Pardo Bazán, Zola'nın ve onun natüralizminin İspanya'daki temsilcisi olarak görülmüştür.

Sonuç

Natüralizm İspanya'da on dokuzuncu yüzyılda edebi olanın ötesine geçerek sosyal, politik, felsefi ve dini polemiklerin konusu olmuştur. Emilia Pardo Bazán İspanya'da, eleştirilenler ve okuyucular tarafından böyle bir akımın temsilcisi olarak görülmüştür. Pardo Bazán, Zola'nın mutlak determinizmini reddederken, insan yaşamında kalıtımın ve çevrenin önemli bir rol oynadığını kabul etmektedir. Zola'nın determinizmine karşı çıkmasına rağmen, hayal gücünü önemsememe ve romanı insan doğası ile ilgili bir belgeleme deposuna çevirme gibi natüralist öğeleri benimsemektedir. Bunlardan başka Pardo Bazán'ın benimsediği natüralist unsurlar arasında detaylı gözlem ve analizci tanımlama tekniğinin de bulunduğunu söylemek gerekir. Sonuç olarak roman, bu akımla sosyal bir çalışmaya dönüştürülmüş ve sadece bir eğlence aracı olmaktan çıkmıştır. Böylelikle Pardo Bazán sanatın birincil amacının güzellik yaratmak olduğunu unutmamakla birlikte, romanın sosyal rolünü ve öğretici yanını kabul etmektedir. Okuyucu natüralist eserler sayesinde yaşamın gerçeği üzerine birçok şey öğrenmektedir. Kendisi gibi on dokuzuncu yüzyıl romanının sadece bir eğlence aracı olmaktan çıkıp bir araştırmaya döndüğüne ikna olan romancıların gözleme ve analize dayanan yeni tekniklere başvurma ihtiyacını dile getirir. Gerçeğin titiz ve sabırlı gözlemlenmesine karşı değildir, onun beğenmediği taraf sistematik bir şekilde ahlak dışı ve tiksinti uyandıran konuların seçilmesidir. Aynı şekilde okuyucuyu yoran bitmez tükenmez tasvirlerin sık kullanılmasına da karşıdır. Sonuç olarak, natüralist romanın bir özelliği vardır ki Pardo Bazán'a göre bu affedilmez bir yöndür: Tüm bu eserlerin estetikten, zarafetten yoksun oluşları en zayıf noktalarıdır. Böyle kasvetli bir anlatım, gülücüklerle göz yaşlarının bir arada olduğu hayatın gerçeğine ters düşmektedir.

Kaynakça

- Acar, S. (1991). *Sanayileşme-Edebiyat İlişkileri Açısından Alman Natüralizmi*. İstanbul: İşaret Yayınları.
- Alfonso, L. (1881). *Crónica del Lunes, La desheredada de B. Perez Galdós, La Época*.
- Aytür, N. (1987). *Amerikan Romanında Gerçekçilik*, Ankara: Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi.
- Barroso, F. J. (1973). *El Naturalismo en La Pardo Bazán*, Madrid: Playor.
- Bravo-Villasante, C. (1966). *Vida y Obra de Emilia Pardo Bazán*. Madrid: Revista de Occidente.
- Caudet, F. (1995). *Zola, Galdós, Clarín: El Naturalismo en Francia y España*. Madrid: Ediciones de la Universidad Autónoma.
- Cevizci, A. (2010). *Felsefe Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Paradigma.
- Clemessy, N. (1981). *Emilia Pardo Bazán Como Novelista*. Madrid: Fundacion Universitaria Española.
- Garcia Barragan, M. G. (1979). Emilia Pardo Bazán. Algo mas entorno a su naturalismo y feminismo. *Cuadernos americanos*, (222), 187-197.

- Kantarcıoğlu, S. (2009). *Edebiyat Akımları*. İstanbul: Paradigma.
- López-Sanz, M. (2003). *Naturalismo y Espiritualismo en La Novelística de Galdos y Pardo Bazán*. Madrid:Pliegos.
- Martino, P. (1958). *Fransız Natüralizmi*. Nebil Otman (. Çev.). Ankara: Maarif Basımevi.
- Ortega Munilla, J. (1880). Los Lunes de El Imparcial. *El Imparcial*.
- Pardo Bazán, E. (1966). *La Cuestión Palpitante*. Madrid: Ediciones Anaya.
- Pardo Bazán, E. (1973). *Obras Completas II*. Madrid: Aguilar.
- Pardo Bazán, E. (1884). Bandera Negra. *La Epoca*.
- Pattison, W. T. (1965). *El Naturalismo Español*. Madrid: Editorial Gredos.
- Rossell, F. (1879). Noticias Literarias. *Revista de España*, 69, 282-286.
- Soriano, R. (1891). Una Conferencia con Emilio Zola. *Revista de España*, 137, 350-357.
- Ural, Ş. (2006). *Pozitivist Felsefe*. İstanbul: Say Yayınları.
- Zola, E. (2002). *La Novela Experimental*. Madrid: Espasa Calpe.

